

De turfstekers, die eeuwen terug de turf leverden aan de kloosters in de nabije omgeving, hadden een eigen kapel in het oudste deel van Kolham. De naam Kolham is vermoedelijk een afkorting van 'Koldeham' ofwel 'koude woonplaats'. Wind en regen hadden vrij spel in dit vlakke en open land. Vanaf de weg gezien ligt de kerk van Kolham aan het eind van het aflopende kerkhof. De huidige kerk in Kolham werd in 1641 gebouwd voor 5.442 gulden. De kosten waren voor de provincie; deze was verplicht tot de bouw van een nieuwe kerk, zoals gesteld in een oorkonde uit 1422. Hoewel documenten uitdrukkelijk vermelden dat het gebouw '*niet gerepareerd maar geheel hermaakt*' werd, doen de plattegrond en de zwaarte van het muurwerk middeleeuws aan. Terwijl hier en daar achter de verdwenen stukken cement kloostermoppen tevoorschijn zijn gekomen, die gezien hun formaat waarschijnlijk 15e-eeuws zijn. De steunberen, voor zover zichtbaar, zijn opgemetseld uit kleinere, en dus latere baksteen. De kerk is aan de oostzijde driezijdig gesloten en aan de westzijde getooid met een dakruiter. De muren worden gestut door relatief zware steunberen. De zwaarte van de steunberen is ietwat bevreemdend omdat deze geen spatkrachten hoeven op te vangen; er is geen stenen gewelf.

Een steen met het provinciewapen in de westgevel gedenkt de vernieuwing van 1808, waarbij volgens de overlevering de kerk aan de westkant werd ingekort. Tezelfdertijd werd de vrijstaande klokkenstoel ingeruild voor een dakruiter, die in 1844 werd vernieuwd. De oorspronkelijke luidklok werd in de Tweede Wereldoorlog geroofd en in 1948 vervangen door een nieuwe. De nieuwe en brede spitsboogvensters zijn naar alle waarschijnlijkheid in 1829 aangebracht. De ijzeren sponningen in de westgevel zijn van later tijd. Ook het dak in zijn huidige vorm moet van recenter datum zijn. Bij de renovatie in 2006 kreeg de kerk een witte pleisterlaag die helder afsteekt tegen de rode kleur van de dakpannen. De kerk is sinds 2020 eigendom van de Stichting Oude Groninger Kerken.

Interieur

Wat eenmaal binnen het eerst opvalt, zijn de lichtval en de donkerrode kleur van de houten zoldering, waar in de provincie Groningen blauwgroen gebruikelijk is. In combinatie met het bruin van al het meubilair maakt dit het interieur tot een stemmig geheel en een aardig voorbeeld van een protestants interieur. De preekstoel, die waarschijnlijk bij de bouw in 1641 werd geplaatst, getuigt van gedegen vakmanschap. Het klankbord heeft uitgezaagde opzetstukken, in de trant van Vredeman de Vries. De kuippanelen zijn gescheiden door gecanneleerde zuiltjes en gedecoreerd met bogen rustend op pilasters. Tegenover de kansel staat een overhuifde herenbank uit 2002, als vervanging van de oude herenbank die in het koor stond. Op het koor liggen enkele zerken uit de 18e eeuw, o.a. die van ds. Piccardt († 1742).

In 1912 leverde Martin Vermeulen een orgel voor deze kerk. Het orgel heeft acht registers en een aangehangen pedaal geplaatst. Het heeft een mechanische tractuur; dat was vrij ongewoon voor die tijd. Het pijpwerk komt grotendeels uit de 18e en de 19e eeuw. Het instrument is in 1974-'75 gerestaureerd door Mense Ruiter en in 1998-'99 door Van Putten & Veger. De orgelkas is opnieuw geschilderd in een lichtere kleur. Het front van het orgel loopt, beeldend gezien, over in het balustradehek. Op de onderrand van de balustrade staat de tekst: Geloof, Hoop en Liefde.